

ABONAMENTUL:
 Pe un an . . . 80— Cor.
 Pe jumătate an . . . 40—
 Pe 3 luni . . . 20—
 Pe o lună . . . 7—
 Pentru România și străinătate:
 Pe un an . . . 100 franci
Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și **ADMINISTRAȚIA**
 Strada Zrinyi Nr. 1 a.

INSERTIUNILE
 se primesc la administrație.
 Mulțumite publice și Loc
 deschis costă șirul 1 Gor.
 Manuscrisurile nu se în-
 napolază.

Zi de sărbătoare.

Gândurile noastre se îndreaptă astăzi cu evlavie spre Alba-Iulia, cetatea sfințită prin amintirile mari și dăoase ale trecutului. Inimile noastre saltă de bucurie, pentru că ziua mare, așteptată cu dor nespus, a sosit.

Trimișii neamului românesc și miile poporului, ale binului popor românesc, s'au întrunit la Alba-Iulia, ca să pregătească sărbătoarea cea mai mare: a înoinii și întregirii neamului românesc.

Și așteptăm cu drag și încredere deplină cuvântul mângâietor, solia încântătoare, care va străbate în toate părțile locuite de Români și în lumea întreagă.

Ce se întâmplă astăzi în Alba-Iulia? Putem răspunde la întrebarea aceasta, fără să avem darul deosebit de a spune viitorul. Adunarea națională a națiunii române din Ungaria și Transilvania își exercită dreptul firesc, de a-și croi singură soarta și de a-și asigura singură viitorul.

În virtutea acestui drept se va spune răspicat și la înțeles lumii întregi, că națiunea română scutură iobăgia seculară și înfăptuiește întregirea neamului românesc, care până astăzi — contrar dreptului și dreptății, prin uneltiri viclene și păcătoase — a fost împărțit și nedreptățit în chipul cel mai barbar.

Dar în vechiul nost pământ nu vom mai suferi, ca cei mai buni fii ai națiunii să lucreze pentru alții; nu vom mai răbda, ca poporul românesc să fie exploatat pentru interese străine, ci toată energia o vom pune în serviciul cauzei mari a neamului și în serviciul omenimii, alături de Puterile, cari au scăpat lumea de groaza războiului.

Misiunea aceasta însă o poate împlini numai o națiune unitară, pentru că în unitate și organizație stă puterea. De aceea **Adunarea națională va declara fără încunjur, că astăzi Românii din Ungaria și Transilvania formează parte integrantă a Regatului liber.**

Suntem siguri, că solia aceasta se va trimite din cetatea lui Mihail Vodă Viteazul, pentru că aceasta este dorința tuturor Românilor, dela cei dintâi până la umilul țaran. Astfel se va înfăptui idealul nostru vechiu, se va întruchipa **România Mare.**

Cu actul măreț al Adunării naționale se se încheie un capitol lung de sbuciumări, umiliri și suferințe. Se sfârșește istoria de durere a Ardealului, asemenea căreia — după un mare învățat și luminat apostol al neamului românesc, d. N. Iorga — nu se întimpină în istoria niciunei țări, niciunui popor, și se face începutul mântuirii noastre.

Astăzi jalea se prefăce în bucurie, suferințele lungi dispar, se topesc ca ceara în focul însuflețirii ce arde astăzi în toată inima românească, și cântarea pătimirii noastre se schimbă în imn de biruință, pentru că astăzi este ziua vieții, astăzi este învierea neamului românesc.

Și, Doamne, cât de mult am așteptat până ce a sosit clipa mare a unirii tuturor Românilor, nu numai în cugete și simțiri, ci din hotare în hotare. Cât de mult s'a sbuciumat su-

fletul românesc oprit în sborul lui. Am așteptat însă cu încredere și nu ne-am pierdut nădejdea, pentru că în sufletele celor năcăjiți și asupriți a pus Dumnezeu speranța învierii. Și cu gândul la înviere toate le-am răbdat. Iată acum învierea mult dorită a sosit și pe cât de mare a fost durerea, pe atât de mare este acum bucuria noastră.

Se cuvine astăzi să ne bucurăm și să ne veselim, pentru că toate s'au întors spre bine. Mărețele umbre ale neamului românesc pot avea acum deplină odihnă, pentru că visul lor s'a realizat și vechea datorie ce era asupra noastră s'a împlinit.

De aceea, frați Români, scrieți în inimile voastre ziua aceasta mare, care a adus întregirea neamului românesc dela Nistru până la Tisa și să o prăznuți ca sărbătoarea cea mai mare.

Și de bucurie inimile tuturor Românilor să se unească în armonia unei rugăcimi fierbinți că tre atotputernicului Dumnezeu, să dea vieță lungă și fericită neamului românesc, să-i asigure bunăstarea și fericirea cel puțin atâtea veacuri, cât a ținut și durerea. Dumnezeu să orânduie cărarea noastră.

Trăiască, crească și să înflorească **România Mare!**

Dr. Lazar Iacob.

Zi de zi

Zilele noastre.

Generațiile cari au să vie după noi, vor pricepe ele oare agitația înălțătoare ale acestor zile istorice? Oricât de fidel au să vorbească cronicile zilelor noastre, nu vor putea reda niciodată tot entuziasmul de care-i cuprinsă toată românimea. Trăim clipe cari ni se păr perle și am vrea să le eternizăm pentru toate timpurile ce au să vie. Tablourile ce se desfășoară zi de zi sunt tot atâtea pilde vii ale timpurilor mari de azi. Ni se întipăresc în suflet toate amănuntele evenimentelor și fiecare ceas este ca o stâncă de piatră în marea pustietății de până acum. Zilele noastre sunt zilele mari ale istoriei ce se scrie astăzi și cu drept cuvânt le putem numi ale noastre.

A pornit uraganul românesc din toate satele și orașele pe drumul eliberării și nu mai e forță să-l oprească. Bărbații noștri cari poartă responsabilitatea acțiunii ce se desfășoară, mândri, plini de încredere, pleacă spre drumul ce duce la țântă. Alături de ei, plini de îndemn alți intelectuali, sute și mii, preoți și țărani, dascăli, femei însuflețite. Gem trenurile de puvoaiele acestor masse răpitate de idealul nostru visat de generații. Ori câte trenuri ar fi, nu sunt de ajuns de încăpătoare pentru noi în aceste zile de pelerinaj și n'avem decât un singur gând, Dzeu să-i poarte 'n pace și să le lumineze cărarea. Noi îi urmărăm pas cu pas, clipă de clipă cu toată căldura și încrederea depusă în ei, cei cari vor fi martorii desrobirii noastre.

Astăzi o grupă imensă de soldați bănățeni au umplut un tren, ducând cu ei steagul tricolor purtat în războaiele acestor patru ani. În vremea de câteva ceasuri ce-au avut s'au abatut și pe la noi și desfășurându-și steagul purtat în lupte la falfăirea lui au cântat cântecele cari nu încetează de-a ne însufleți. Zi de zi asistăm la aceste momente înălțătoare și cu toate acestea rămân pentru noi o hrană sufletească de cari nu ne putem umplea. Așteptăm desfășurarea zilelor apropiate cu o arzătoare nerăbdare și totatăta aderență și încredere în steaua ce ne-a rășărit și nouă. Nu ne îndoiim că are să ne lăcească cu lumina clară care de atâtea veacuri a fost întunecată pentru noi. Dzeu să ne ajute.

Unitatea națională.

Pământul românesc. — Neamul românesc. — Credeul național.

„Pe culmea cea mai înaltă a munților Carpați se întinde o țară mândră și binecuvântată între toate țările semănate de Domnul pe pământ. Ea seamănă a fi un măreț și întins palat, cap d'operă de arhitectură, unde sunt adunate și așezate cu mândrie toate frumusețile naturale ce împodobeste celelalte ținuturi ale Europei, pe care ea ni le aduce aminte. Un brâu de munți ocolește, precum zidul o cetate, toată această țară și dintr'insul, ici-colea, se desfac, întinzându-se până în centrul ei ca niște valuri proptitoare, mai multe șiruri de dealuri înalte și frumoase, mărețe pedestaluri inverzite, care varsă urnele lor de zăpadă peste văi și peste lunci. Mai presus de acel brâu muntos se înalță două piramide mari de munți; cu creștele încununate de o vecinică diademă de ninsoare, care ca doi uriași stau la ambele capete ale țării, când unul în fața altuia Păduri stufoase, în cari ursul se plimbă în voie ca un domn stăpânitor, umbresc culmea acelor munți. Și nu departe de aceste locuri, cari îți aduc aminte natura țărilor de miazănoapte, dai, ca la porțile Romei, peste câmpii arse și vărute, unde bivolul dormitează a-lene. Astfel miazănoapte și miazăzi trăiesc într'acest ținut alături una de alta și armonizând împreună. Aci stejarii, brazii și fagi trufasi înalță capul lor spre cer; alături te afunzi într'o mare de grâu și porumb, din care nu se mai vede calul și călărețul. Ori încotro te-î uita, vezi colori felurite ca un întins curcubeu și tabloul cel mai încântător farmecă vederea: stânci prăpăstioase, munți uriași ale căror vârfuri mângăie norii, păduri întunecoase, lunci inverzite, livezi mirositoare, văi răcoroase, gârle, a căror limpede apă curge printre câmpiile înflorite, pârâle repezi, care mușind groaznic se prăvălesc în cataracte printre acele amenințătoare stânci de piatră, ce plac vederii și o spăimântă totodată. Apoi în tot locul dai de râuri mari, cu nume armonioase, ale căror unde port aurul. În pântecel acestor munți zac comorile minerale cele mai bogate și mai felurite din Europa: sarea, ferul, argintul, arama, plumbul, mercuriul, zincul, antimoniu, arsenicul, cobaltul, tuteasa, telururile și în sfârșit metalul cel mai îmbelsugat decât toate aurul, pe care îl vezi strălucind chiar și prin noroiul drumurilor”

(Nicolae Bălcescu).

Acest ținut, frumos și bogat, coboară în sururile mănoase până la Tisa, Dunăre, Varna și până la Nistru — și este pământul făgăduinței, pământul sfânt al neamului românesc.

„Mie mi-e drag Românul și știu să pretuiesc bunătățile cu cari l-a dăruit natura. Mi-e drag să-l privesc și să-l ascult, căci el e simplu și frumos în înfățișarea lui, căci e curat, inteligent, vesel și poetic în graiul său. Îmi place obiceiurile sale patriarhale, credințele sale fantastice, danturile sale vechi și voicesti, portul său pitoresc, care la Roma se vede săpat pe coloana lui Traian, cântecele sale jalnice și melodioase și mai ales poeziile sale atât de armonioase!... Eu îl iubesc și am multă sperare în acest popor plin de simțire, care respectează bătrânețele, care își iubeste pământul și care fiind mândru de numele de Român, îl dă ca un semn de cea mai mare laudă oricărui om vrednic, oricărui viteaz, fie măcar de sânge străin... Am multă sperare într'acest neam, a cărui adâncă cunștinție e tipărită într'o multime de probe unele mai înțelepte decât altele; a cărui închipuire minunată e zugrăvită în povestile sale poetice și strălucite ca inșesi acele orientale;

al cărui spirit satiric se vedește în nenumăratele anecdote asupra tuturor națiunilor, cu care s'a aflat el în relație; a cărui inimă bună și darnică se arată în obiceiul ospetiei, pe care l-a păstrat cu sfîntenie dela strămoșii săi; al cărui geniu în sfîrșit lucrează atât de viu în poeziile sale alcătuite în onorul faptelor mărețe”.

(V. Alecsandri.)

Așa e neamul nostru românesc, care a îndurat îndelungi suferinți și a vărsat râuri de lacrimi amare sub cinci juguri străine, dar nu și-a pierdut nici când credința tare în puterile sale proprii și în ale Tării-mame.

„...Irezistibil instinctul nostru ne îndeamnă să strigăm în lumea largă, că neamul românesc de pretutindeni vrea unirea sa desăvârșită într'un singur stat național român, unitar și independent. Dela venirea legiunilor viteze ale marelui Traian și până astăzi neamul acesta s'a simțit și s'a știut totdeauna unul și același și dismembrarea lui în diferite state prin volnicia forței barbare a fost neîntrerupt atentat împotriva dreptului firesc, impediment criminal al civilizațiunii umane.

A sosit ceasul mântuirii și cu gândul lipsit de dorința asupririi oricărui alt neam din lume națiunea română cu sufletul îmbrăcat în haina iubirii creștinești a deaproapelui așteaptă ora fericitei îmbrățișări a tuturor fraților înstrăinați până aci prin lăcomia hrăpăreților dușmani.

Ridicați capetele voastre, frați Români, spre ceriuri și cu credința moștenită dela străbuni aprindeți în sufletele voastre făclia curată a iubirii din neam, căci iată a sosit ceasul fatal, când ni se cere poate ultima sfortare a bărbăteștii hotărâri. Orice jertfă am aduce acum, ea dispare în fața măreției momentului, căci cutremurând odăncurile Vă zicem:

Acum ori niciodată!

(Goldiș în Românu).

Adunarea națională constituantă a Românilor din Ungaria și Transilvania pune azi la Alba-Iulia în faptă acest credeu național al neamului românesc. Sus inimile!

Organizarea munților Apuseni.

După evenimentele istorice din 3—4 Nov., când s'a organizat senatul național român, ca organ a centralei din Arad, venind știri de tulburări și din Munții Apuseni, am primit ordin dela senat să merg și să cercetez starea faptică, a liniștii și a organizației bravilor noștri moți.

Fiind și eu din munți și așa cunoscând sufletul dela fire blând, pacinic și cumpătat a poporulul de acolo, am primit cu rezervă știrile de alarmare, fiind convins, că nu sunt bazate. Moțul, dacă nu-l vatem, numai bine poate face!

Prima stațiune a fost Turda, unde după istorisirea evenimentelor din Cluj, mai ales la insistența inimoșilor tineri s'a format Senatul și Garda națională, alegându-se prezident d. dr. Popescu. Și în Turda în 5 Nov. la amiazi se cunoștea deja tot Românul de pe tricolorul ce-l avea pe piept, sau — soldații — la chipiu. Pătrunzând apoi în munți, am făcut proximal popas la Sălciua, unde după câteva curvinte se liniștește poporul și se alege comitet local și gardă națională.

În Lupșa am aflat satul alarmat, agitat la culme, temându-se de bande de hoți, cari de fapt nu erau numai niște plâsmuiri a fantaziei. Dar spalmei și neliniștii i-a dat loc o însufletire, un entuziasm general vestind d. dr. Pop și eu sosirea zilelor visate de noi de secole, a libertății naționale și a unirii celor de un sânge și de o lege. Steaguri tricolore parcă răsar din pământ, bătrânii șterg lacrimi de bucurie, ici coloa câte un român, ridicându-și pălăria, își face s. cruce, zicând: Multă-mescu-ți Doamne, că am ajuns și zilele acestea! — Între cântece naționale, strigăte „Să trăiască” și lacrimi am plecat; la câteva zile s'a înființat — pe lângă conlucrarea fraților din Turda — comitetul local.

În frunțașă comună Bistra, poporul deja avizat de sosirea noastră, ne întâmpină cu porți de triumf din cetină, cu sunet de trîmbiță, prapori, steaguri; automobilul se umple de flori, însufletirea la culme. Ordine exemplară.

Scenele se repetază în fiecare comună: în Cămpeni mulțimea uriașă a bravilor și inteligenților locuitori a orașelului, ascultă încântați vestea învierii; și aici sunt flori și aclamări răsplata. S'a înființat comitet local, s'a celebrat sfîntirea de steag, s'a depus jurământ Sfatului național, luând cuvânt-păr. Arieșan și subscrisul.

În Abrud — fiind deja comitet, pres. dr. Laurentiu Pop — s'a format apoi și garda. Pe magistrat s'a arborat mult persecutatul tricolor, care de pe timpul marelui Avram Iancu aștepta ziua înălțării.

Afară de Abrud și Cămpeni s'au mai format consilii și garde naționale în cele șase Buciumuri, în Săhodol, Cărpeneș — satul lui Horea, — Abrudsat, Roșia, Corna, Mogoș, Mușca, Bistra, Vidra, Albac și Certege, cu un cuvânt, munții întregi. Frunțașii nu cunosc piedeci în nobila lor însufletire, iar poporul are deplina încredere în dânsii.

Adunările de organizare din toate comunele aceste au decurs în cea mai perfectă ordine, însufletire mișcătoare până la lacrimi, care descrie nu se poate.

Încerc a schița adunarea din istorica Vidra, pentru a ne face ideie și de ceea din alte comune cari toate au fost înălțătoare de suflet și confirmă credința în viitorul strălucit a poporului român.

Adunarea a fost chemată pe ziua de 12 Nov. st. n. la Casa lui Iancu, locul de naștere a marelui erou, loc de pietate pentru fiecare Român. Între cântările și strigătele de bucurie ale poporului, între porți de triumf, flori și mulțime de steaguri și prapori ajunge automobilul senatului român cu cele două stindarde roșu-galben-albastre, la locul leagănușului Craiului munților, unde numai dl Brațeanu a mai străbătut cu automobil.

Din depărtare se uita mândru la fii săi chipeși muntele Găina, din apropiere răsuna tainic dealul Melcilor de zgomotul cataractului: în inimile celor peste 2000 de Moți prezenți, simțămintele celea mai sublimă. Cu toții înțeleg însemnătatea zilelor istorice de acum, doar ei au vărsat ca primii sângele lor pentru scăparea din sclăvie încă înainte de sute de ani. Hainele lor de sărbătoare sunt deosebite cu frîncol, flori și brad, din ochii strălucește bucuria și însufletirea. După încetarea strigătelor de „să trăiască” trăiască unirea tuturor Românilor, trăiască România mare”, harnicul paroh din Cămpeni părintele Arieșan descrie în cuvinte emoționate însemnătatea desrobirii noastre. Mi-a predat cuvântul apoi mie, ca comisarului trimis de senatul național. În calitatea aceasta mi-am exprinat plăcerea, ce mi-a cauzat-o venirea între frații din munți, totodată le mulțumesc pentru primirea strălucită, care dovedește dorul cu care au așteptat zilele acestea, când tricolorul nostru nu e închis numai în inimile noastre, ci falfăie măreț pe biserici și școli, împodobește pieptul fiecărui, fără de a fi expuși la brutalitățile slugilor apăsătorilor. A sosit ziua, când dreptatea a învins: pe lângă dreptate care totdeauna a fost a noastră, acum poporul român va primi și puterea, imperiul ce i se cuvine. Acum scăpându-ne ceriul de frica colosului rus, ne-a mântuit și de sugrumarea austro-maghiară

Strigătele de „trăiască”, „trăiască sfatul național român, trăiască Franția, trăiască Ententa răsună pe valea limpedelui Arieș. Ba și strigăte dese de „să trăiască Wilson” întrerup vorbitorul, arătând, că Moții sunt în clar, că cine ne sunt pretenții. Mulți Moți, reînțorși din America se simt mândrii, că la timpul său și ei au contribuit cu votul lor la alegerea de președinte a marelui judecător și împărțitor de dreptate al zilelor noastre.

Propunerea mea de a depune jurământ de fidelitate sfatului național român, îl primește tot poporul cu o însufletire deamună de nepoții ostașilor lui Iancu. După jurământul rostit de tot poporul, se celebrează din partea celor patru preoți a Vidrei sfîntirea drapelului, în fine după vorbirile pline de dragoste și însufletire a păr. Păso și Nicola — nepotul lui Iancu — între salve, cântări și aclamări frenetice, în însufletirea sa fără margini, poporul ridică trimișii sfatului său pe umeri. Mai mulți frunțași s'au exprimat, că momente mari înălțătoare încă nu au petrecut, și mai mare bucurie numai la venirea armatei fraților de peste Carpați își pot închipui.

Pot raporta cu bucurie, că nimic din știrile de tulburări și atrocități din partea noastră nu e adevărat. Atâta s'a întâmplat, că trezindu-se poporul, revoluția a spulberat administrația păcătoasă, exponenții ei au fugit temându-se de darea de seamă pentru nișeliile de secole și așa comitetele locale

au fost necesitate să ia în mână lor conducerea. Jandarmii au fost pe cale pacinică desarmați, căci poporul nu e aplicat de a mai suferi în mijlocul său pe cel ce au dus preoții și pe cei mai buni ai noștrii în lanțuri și între bătăi. — Nici un picur de sânge nu a vărsat poporul în comunele cercetate de mine — 21 la număr. — Păcătoșii fugiți au raportat absurdități, făcând din spargere de fereastră revoltă și jaf îngrozitor, vorba Românului, — din țintar armăsar.

În Cămpeni foștii „domni” pretori, notarul public, în temerea lor ridiculă, necunoscând generositatea românului, au fugit nu peste pod, pe unde umblă oamenii de bine, ci prin Arieș, scornind apoi vești de revoltă, pentru a-și legitima fuga.

Poporul păstrează el ordinea în tot locul; e bun, înțelept și înțelegător, ascultă conducătorii săi, îi iubeste, căci au fost frații lui în suferințe și acum sunt frații lui în munca uriașă a câștigării libertății și a fericirii, care știe toată lumea, că o merităm.

Cu baionete și forță nu s'ar fi făcut liniște în Țara Moților, dar vorbele cumpătate le înțelege poporul român, dacă vin dela oamenii lui de încredere.

Toate știrile contrare sunt născocite de foștii tirani și exploatați ai poporului, de șarlatani, cari își deplâng căderea domniei lor corupte și murdare, vînd să ațâțe prin alarmările lor lumea contra Românilor. Însă dreptatea deja strălucește învingătoare, în razele ei se topesc uneltirile răuvoitoare, ca ceara în fața focului.

Dr. Emil Dandea.

Dr. Hagișan.

Militarismul germano-austro-ungar.

Aruncați în întunerecui robiei, stat-am îngemănăți veacuri dearândul, cu fruntea umilită, cu mâinile legate, cu ochii scâlțați în lacrimi cu sufletul mălînit și plin de durere fără margini. Simțeam greutatea lanțurilor ce ne striveau mâinile și nu aveam putere să le sfărâmăm, vedeam rânjitul batjocoritor al opresorilor, auzeam cuvintele de hulă și ocară și nu aveam putere să astupăm gura păcătosului, vedeam și simțeam zibric cum nedreptatea, ca un diavol scârbos și înfricoșat, se apropia de noi cu paloșul ei ca să-l înfigă drept în inima noastră și nu aveam putere ca să smulgem arma asta, ce ne amenința viața.

A trebuit să vină măcelul acesta crâncen de patru ani și mai bine. A trebuit să vină potopul acesta înfricoșat, care a măturat fără milă milioane de vieți frumoase și tinere, bunăstare și cultură, pentruca să vedem pentruce nu ne-am putut noi ridica, noi din ameteala noastră umilitoare, pentruce nu puteam noi răzbate printre șmurile dușmăne.

Militarismul german aliat cu militarismul austro-ungar!

Militarismul acesta monstruos încuraja despotismul celor doi monarhi — al unui Hohenzollern și al unui Habsburg —, hidra asta blestemată cu șapte capete era scutul de apărare și era puterea ce încuraja și ocrotea pornirea de îngemănare, pornirea de outropire a maghiarilor.

Acum ne dăm seamă pentruce am fost noi atât de mici și ei atât de mari! Pentruce a trebuit să ne tupilim umiliți într'un colțușor întunecat, pentruce nu aveam cuvânt și voință, pentruce trebuit-am să ne tărîm vieța ca niște viermi prăpădiți, pe cari îi calcă sub picioare fiecă trecător murdar și fără rusine...

Conștiința națională, mintea limpede și ageră a românului, voința tare de a scutura jugul străin, diplomația României, toate acestea erau neputincioase în fața monstrului înarmat cu fier și foc din dinți până în picioare. Puterile noastre în fața acestor bălaur înfricoșat erau un picur de apă în marea imensă, erau un fir de iarba în covorul verde al unei câmpii. Acum ve-

dem, că lupta noastră a fost lupta unui pitic față de un uriaș puternic, bine înarmat.

Alianța atâtor mari puteri europene, a celor mai bogate și mai înaintate națiuni în cultură, n'au putut răpire militarismul germano-austro-ungar condus de cele două dinastii îngâmfate. A trebuit să vină America, Australia și Asia, toată lumea „potop, potop cu toții”, cari să se arunce ca unul cu extremă energie asupra monstrului nebun și barbar, care ca un tigrul feroc spinteca milioanele de vieți, dărâma orașe și cetăți, nimicea bunăstarea oamenilor pașnici, călca sub picioare culturi seculare, imprăstia spaimă, jale și durere din țară în țară, din mare în mare, dealungul și latul lumii întregi...

În sfârșit s'a convins lumea, că în fața unui balaur zadarnic vei decima despre dreptate, civilizație și umanitate. El te va privi cu dispreț și te va înghiți fără șovăire. În sfârșit lumea aliată a găsit leacul: cui cu cui se scoate afară! În sfârșit s'a convins, că dacă armele acestui monstru sunt: pușca, gloanțele și ștreangul, cu aceleași arme trebuie combătut.

Astfel alianța lumii civilizate a putut lovi în cap bălaurul temerar, care se credea atotputernic și invincibil. Națiunile acestea mari și nobile ne-au adus și nouă libertate! Libertatea dulce și sfântă!

Altcum — cine știe? — multă vreme am fi plâns și multe chinuri ne-ar fi săngerat sufletul și trupul...

Dr. Ludovic Ciuto.

ORGANIZAREA ROMÂNILOR.

Somcuta-mare.

Transformările produse de războiul mondial au aflat răsunet viu în sufletul Chiorenilor. Lupta pentru independența neamului românesc nu a putut curma războiul crâncen, ci reținându-și respirația contemplau schimbările făcute în situația câmpurilor de luptă și în politica internațională neperzându-și nici pe un moment credința în viitorul mărei și rolul ce are să-l joace între popoarele reînviolate ale lumii renăscute.

S'a format consiliul național român din Chior cu centru Somcuta-mare în 5 Nov. 1918. Alegându-se ca președinte d. protopop Ioan Ilieșiu, ca vicepreședinte dr. Ioan Tibil adv. și Alesandru Doros jude cercual, iar ca membri cei mai vrednici dintre inteligenți și țărani.

Acest comitet îndată după constituire a creat ordine fără a se folosi de arme, numai cu puterea cuvântului. Îndată după constituire comitetul a luat în mână sa *conducerea administrației în cerc*, iar funcționarii cu toții au depus făgăduință de fidelitate Consiliului național român din loc.

Membrii comitetului au cutrierat toate comunele cercului formând în tot locul *statuti comunale*, a căror președinți și delegați întrunindu-se la 10 Nov. 1918 în Somcuta-mare au depus jurământ Consiliului național român cercual.

Sub egida acestui consiliu s'a format consiliul militar sub conducerea dlui dr. Octavian Pop subloc., la care s'au înscris toți ofițerii și soldații români.

Dr. Ioan Tibil, Al. Doros, I. Ilieșiu.

Sasca-montană.

Încă la 4 Nov. n. s'a constituit consiliul național român; iar garda națională compusă din 63 gardiști. Președintele consiliului e preotul Ion Murgu, iar al gardei: adv. dr. Ilie Grosșianu. Comandant: sublocot. Ștefan Ieremia. Prin colectivă s'a adunat din această comună cu 1888 de suflete suma considerabilă de 18.000 coroane. Garda din acest loc — ca și a celorlalte comune din jur e supusă conducerii centrale din Oravița în frunte cu căpitanii dr. Mihai Grosșianu și Petru Batrică.

Oravița.

Președintele consiliului: dr. Petru Cornean. Garda națională e așezată în fosta cazarmă de horv., pe care e arborat steagul național. Orga-

nizație exemplară, Oravița prin garda ei națională stă în fruntea regimentului „Mihai Viteazul” care se extinde până la Dunăre. Cu dr. Mihai Grosșian în frunte în Oravița apare regulat organul militar român *Legiunea română*.

Moldova-nouă.

Acest cel mai extrem punct românesc e organizat sub presiunea par. Pălean și al dlui Sporea. — Armatură deplină. Siguranța publică asigurată de model.

Cărbunari.

Sub conducerea teologului Mihai Grosșian și a medicinistului Mihai Murtean a fost organizată și această comună din creșterii munților.

Ghiladul.

Fruntășa comună românească din Banatul timișan și-a constituit consiliul național român de 24 membri, deja în 5 Nov. n. în frunte cu inteligența: Ioan Albu mare proprietar președinte, dr. I. Roșiu, Nic Chicomban bărbăți de încredere, Dim. Tieran notar ad hoc, noul jude Sim. Fencia scl. sol. Garda națională română din Ghilad în ziua constituirii avea deja 60 gardiști, cărora dl dr. I. Roșiu la fața locului li-a luat jurământul de credință și supunere față de Marele Sfat al națiunii române. Asemenea întreg consiliul național român din Ghilad s'a declarat într-o toată solidar și pus momentan la dispoziția marelui Sfat național român. Protocolul luat din acest prilej prin dl D. Fieraru s'a predat președintelui — pentru ulterioară urmare. Pentru Congresul Național Român din Alba-Iulia au fost delegat: Ioan Albu preș. și dr. I. Roșiu din intelectuali un subijde și un maestru cojocar din țărâni. Spesele de călătorie ale acestor doi țărani (240 cor.) le-a acoperit într'un moment, ca și vrăjit, însuflețirea generală a obștei. Dăruitori nici măcar atâta n'au permis, să li-se însemne numele. — Pe delegați i-au dămis cu vorbele: „Increderea noastră și a fiilor noștri în voi; grijiți ce legi îi face la Alba-Iulia — și legați pe toți să nu zăuice, că *tât Bănatu-i frunzia!*” Entuziasmul e de medescris. Bravo Ghilazeni, — brav popor cu bravi conducători!

Să ne desrobim limba.

În momentele aceste sfinte, toată suflarea românească bate la fel, ochii sufletului nostru se îndreaptă spre întunerecul trecutului nostru. La focul ascuns în spuza trecutului se aprind niște cărbuni de vântul isvorit pe marea vieții și ne luminează calea. Văd luptele grozave ale strămoșilor noștri pe zidurile cetății Sarmisegetuza. Aud glasuri cumpilte neînțelese de luptători și mă străpunge ochiul plin de foc și de durere al unei mame dace, care desigur și-a pierdut băiatul în lupta grozavă! De aici până la feciorii de babă a lui Cantemir voi ați fost mame iubite și scumpe, cari ați țesut limba noastră și opera voastră a fost cea dintâi operă de cultură a poporului nostru român. Au trecut sute de ani până s'a țesut limba, urzeala noastră a fost neînțeleasă, dar beteala s'a văzut. În lipsă de alt material străns-a războiul mamelor noastre beteala dela Slavi, dela Unguri, dela Turci și dela Greci. Dușmanii noștri au văzut numai forma și nu conținutul, va se zică beteala și nu urzeala. Și prin urmare și-au bătut joc de noi și-au răs. Strămoșii noștri cu lacrimi în ochi au vrut să le demonstreze contrarul și n'au focul sfânt al iubirii și-au pierdut calea. Vântul a suflat prea grozav și a dus și cărbunii și n'a mai rămas nimic să le arate calea. Când a murit Petru Maior a căzut o stea după credința noastră românească și aceasta stea a aprins făclia redetșării naționale în mâna lui Gheorghe Lazăr. Poporul s'a trezit și a primit dela noi tot ce le-am dat și le-am dat tot ce-am avut, și nu ne-a părut rău, că am dat la frați

Azi când după o mare de lacrimi și după o multime de suferințe ne-a dat Dumnezeu prilejul să ne întâlnim pe cărările istorice și să ne iubim, Vă rugăm: dați-ne și voi împrumutul în-

dărat. Treziți în sufletul nostru, ce am aprins în voi noi. Dați-ne o limbă fraților, să ne spunem jalea trecutului și să cântăm dorul viitorului. Sune frunza doina noastră, răsună murmurul apelor cântecul nostru. Deschideți-ne școala, să învățăm carte românească, să scriem limbă românească și să vorbim românește. Și când veniți cu drum de fier, faceți să nu ne piară cântecetele, căci s'a trezit Sfântul dela Putna și nepoții lui Mihaiu intră în Alba-Iulia într-o mărșă și întărirea neamului nostru românesc!

Ciclova, la 27 Nov. n. 1918.

Dr. Iosif Popovici.

Bașbuzucisme.

Viforul curățitor al revoluției a smuls multe buruene a smuls buturugi, putrigaiuri, cari târite de val au strivit poate și flori nevinovate au rupt și mlădițe ce aveau menire de-a aduce cândva roade. Așa a fost în toate revoluțiile de azi, — numai ungerii au făcut excepție. Pentru ei revoluția a însemnat și însemnează estirparea Românilor. Jaf „sânge, sânge cald și roșu” după cum a zis Bokányi la Arad. Ruorica ce-ant deschis-o înșirării acestor vandalisme nu poate fi decât o pagină scurtă, în care amintim o mică parte și fără acel comentariu ce ar fi de lipsă faptelor vandalilor noștri de ieri și de azi. În cartea „Roșu-alb-verde” ce va apărea odată vor fi însă după merit comentate.

Sărcia-română.

Între putrigaiurile cari s'au curățit dintre noi a fost și jidanul *Récsey* din comuna Sărcia rom. Din hambarele încărcate cari ascundeau gurilor flămânde, pâinea de toate zilele, cei cari au avut lipsă de pâine și-au dus câteceva, în conștiința că din grâul de ei sămănat, de ei plivit, treerat cu dreptul pot să-și ia atâta, cât să nu îndure foame. S'a întors însă jidanul în mijlocul casapilor de gardiști maghiari, cari pentru pâinea luată au pretins sânge. Doi oameni au fost împușcați, iar șase duși la Seghedin, — unde și azi sunt în „vechea temniță românească”.

Aldești.

În 5 Nov. locuitorii din Voivodeni s'au dus la administratorul domeniului din Aldești, ca să le dea ova conform înțelegerii ce aveau cu el. În acelaș timp, când erau adunați în jurul magazinei au sosit jandarmi și soldați din garda Acél, cari fără nici o provocare au dat salve asupra mulțimii. Oamenii surprinși de acest act banditesc s'au imprăstiat, dar hienele setoase de sânge au început o adevărată vânătoare după ei. Au căzut jertfă banditismului 92 morți. Între ei și Maria Batrina (de 6 ani).

Frați Români!

Agenti de-ai guvernului unguresc răspândesc proclamații între popor; făcând propagandă în contra alipirii noastre către România.

O mie de ani am fost sub domnie ungurescă, o mie de ani am suferit și acuma guvernul republican maghiar ne promite marea cu sarea ca să rămânem mai departe în tovărășie cu Ungurii. Alții ca să strice rosturile și fericirea neamului românesc zic, să nu ne alipim către România, ci să formăm noi singuri o țară separată, adică noi Români să formăm dară două țări slabe și nu una mare și tare, o Românie mare puternică și unitară.

Frați Români! Indemnurile acestea vin dela dușmanii neamului nostru, cari cu orice preț vreau să împedeze unitatea și fericirea neamului românesc.

Tocmai de aceea toți Români de omenie într'un glas trebuie să strige sus și tare „*Trăiască România mare!*” căci noi cu toții cerem și pretindem alipirea noastră la regatul român, veniți dară în număr mare Duminecă la Alba-Iulia, ca toți împreună să strigăm: „*Trăiască România mare!*”

Consiliul Național Român

Dr. AUREL VLAD,

președinte.

Cronica zilei.

Armata lui Mackensen se 'ncuibă tot mai mult în Ardeal. Sibiiul și satele din împrejurime: Tălmaci, Selimbăr etc. sunt pline de soldați germani, cari nici nu se gândesc la plecarea. Mackensen însuși e la Sibiiu și tot aici e și delegatul guvernului ungar. Mackensen a declarat de altfel că el va fi cel din urmă soldat german care părăsește Ungaria.

Înaintarea trupelor române în Ardeal continuă. În toate părțile susțin ordinea și nu csesesc de micăiri știri despre eventuale rezistențe. În orașele în cari majoritatea locuitorilor este maghiară administrația rămâne și mai departe sub conducerea lor.

Din Körösmező se anunță că pe acolo încă n'au sosit trupe românești. Rutenii păstrează cea mai perfectă ordine și liniștiți așteaptă desfășurarea evenimentelor. În Körösmező domiește cea mai perfectă ordine și liniște.

Din Berlin se anunță, că nu e eschis în timpul cel mai apropiat, ca Solf secretarul de stat al afacerilor externe să-și dea abdicarea. În cazul acesta va abdice toată secția politică. E probabil însă să se declare solidari cu Solf și câțiva membri ai guvernului socialist.

Cercuri engleze-americe își dau toată silința să-l înduplece pe Wilson în drumul lui în Europa să vină și la Berlin, Viena, Budapesta și Belgrad. Agenția Reuter anunță din Washington că după 6 săptămâni petrecute în Europa, Wilson se va întoarce în America.

În ședința ultimă din Spa a comisiei de armistițiu deputați englezi și-au prezentat plângerile în numele guvernului englez în contra faptului că prizonierii englezi csesesc în liniile engleze într-o stare deplorabilă. Flămânziți, bolnăvi, rău îmbrăcați, a bla se mai pot țări. Englezii nu primesc scuzele Germanilor că în urma evacuărilor predarea prizonierilor nu se poate face în rânduiala prescrisă în condițiile de armistițiu și afirmă că mulți dintre ei desertează. Englezii au declarat că fac responsabile autoritățile germane pentru aceasta stare deplorabilă a prizonierilor fără să țină seamă de tulburările interne ale Germaniei. Amenință totodată că Anglia va fi nevoită să înceapă din nou războiul, dacă situația aceasta nu se îmbunătățește. Din parte germană se iau toate măsurile pentru repararea acestor stări de lucruri și garantează că atât transportul prizonierilor englezi cât și a celor de altă naționalitate se va face de aici încolo în cea mai bună ordine posibilă.

Din prilejul eliberării Alsaciei-Lorenei Take Ionescu a adresat telegramă președintelui republicii franceze. Poincaré i-a răspuns prin următoarea telegramă. „Mulțumesc călduros pentru telegramă. *Îmi repet dorința ca unitatea României — prețenu Franței — să fie realizată în cel mai scurt timp*”.

INFORMAȚIUNI.

Innul unirei.

Cu prilejul Marelui Adunări Naționale din Alba-Iulia. — Neam român din patru unghiri fruntea ț-o ridică sus, Căci din somnul cel de moarte înviat-al ca Isus! Lanțul sclavului de veacuri azi îl scuturi la pământ, Iar dușmanii tăi cu pieava umblă-acum bătuți de vânt. Celce-au vrut ca să-ți răpească legea ta și graul tău Au ajuns de-ocara lumii sub blăstămii cel mai rău.

Neam român, ridică-ți glasul, căci și cerul și pământul Vreau acuma să te-asculte, să-ți audă azi cuvântul. În cetatea cea străbună, ridicată de Traian, Azi se 'nalță-a douăoară falnic vulturul roman Și cu ochii lui cei ageri spintecă văzduhul mare. Neamului român să-l pună nouă și mai largi hotare.

Neam român, îndreaptă-ți ochii spre cetatea 'n care-odată A intrat Mihailu Viteazul cu viteaza lui armată. Nu vedeți voi pe ruina zidurilor învechite Umbra lui, care vestește vremurile împlinite De-a lua în stăpânire pe veșta vecilor Ce dușmanii îl răpăra tâlhărește, prin omor?

Neam român, tu și urechia ț-o apleacă și ascultă, Căci povestea e lungă și durerea ta e multă. Mut ai fost tu până astăzi și de-al vrea ca să mai taci Ar vorbi în lumea largă pietrele pe care calci. Schingiulirile lui Horia cum pot rămănuca uitate? Horia, care 'ntău strigase: „Impărate, fă dreptate!”

Neam român, până acuma toate ț-au fost inzadar: Și revolta cu puterea, ca și ruga la alta. Căci dușmanii te 'mpărțiră — să te poată stăpâni, Astăzi într'un cuget și 'ntr'un simț ne vom uni Și vom spune 'n lumea mare că suntem aceiași fil Noi Români din patru unghiri și din patru 'mpărții.

Ion Băllă.

(Suntem informați că artistul nostru dramatic d. Nicolae Băllă va recita acest imn și alte poezii potrivite în cadrele festivităților dela Alba-Iulia).

Generalul Fischer. Generalului austriac Fischer, care a fost prins de Români și internat la Iași îi face d. N. Iorga următorul portret în *Neamul Românesc*: Cum atâta lume fusese prinsă în valul cuceririi rusești, fiind silită să aclame pe oaspeții silnicii a țării, cum mulți și primiseră cu plăcere pe acești desrobitori de aceeași lege, fără să-i întrebe de unde vin și dacă vor să rămâie, Fischer, întors odată cu Nemții gonii o clipă de Cazaci, a fost de o sălbătăcie nemărginită. Făcând să se decreteze formal că vor fi executați, nu numai cei cari se vor fi făcut vinovați de „trădare”, ci și aceia cari vor putea fi bănuți de dânsa, pe baza oricărei pări viclene a dușmanilor etnici, el ridică spânzurătorile în orice sat, punând jandarmii unguri să sugrume Valahii odioși inimei sale. Sute, poate mii de oameni au perit așa, între injurii și scuipături, iar din Czernowitzul său aranjatorul spectacolelor de reprimare striga în auzul tuturoara că „nu cunoaște în Bucovina decât trei nații: Germanii, Evreii și — trădătorii”.

Acuma, țara e a trădătorilor. După o ultimă și cutezătoare sfidare, Fischer, generalul indelețnicilor criminale, pleacă liniștit, fără să fi făcut cunoștință cu gloantele plutonului de execuție ori cu cănepa iubitelor lui spânzurători, ba chiar fără ca o piatră să se fi clintit din loc pentru a fi aruncată pe urma ucigașului oficial. Și în retragerea lui, pe care va fi crezând-o numai momentană, Fischer s'o fi gândit ce pedeapsă încă necunoscută merită acest neam pentru bunătatea lui de-o așa de nemărginită prostie..

Hotărâri epocale în Năsăud. Ni se împărtășește din Năsăud: În 20 l. c. s'a ținut adunarea generală ordinară a comitetului fondurilor noastre grănițarești. Între altele la propunerea dlui dr. Loghin adunarea generală cu mare însuflețire hotărăște:

Abrogă și declară fără valoare statutul impus administrației fondurilor de către guvernul ungar în anul 1889. Restituiește în întregime instrumentul fundațional, marelui act al fundurilor. Hotărăște compunerea unui nou normativ pentru administrare în conformitate cu dispozițiile cuprinse în instrumentul fundațional și până la pregătirea acestuia și primirea lui din partea grănițarilor încerdințează pe președintele și comisiunea fondurilor cu conducerea mai departe a administrației în senzul acestei hotărâri, conform practicei anterioare statutului impus.

Pe frontispiciul fostului „Alapitványi főgymnázium”, inscripție delăturată, azi strălucește inscripția românească „Liceul român grănițareșc din fostul district al Năsăudului”.

Tot așa se vor lua în seamă și în administrarea proprie averea și pădurile foastelor comune grănițarești de către proprietarii adevărați și legitimi.

Pe direcțiunea slivanală din Bistrița va flutura acuz tricolorul românesc, ca un simbol al afirmării drepturilor, atâta timp încăcate ale foștilor grănițari. Poporului din comunele grănițarești i se atrage luarea aminte să nu strice pădurile, stabilimentele, morile ș. a., căci e averea noastră și pe noi ne păgubim.

Guvernul revoluționar din München — după cum se anunță din Paris — a *întrerupt orice legătură cu biroul afacerilor externe din Berlin*, ba ce e mai mult consiliul militar și muncitoresc și-a întrerupt legăturile cu aceleași consilii din Berlin.

Pentru starea internă a Germaniei e semnificativ faptul, că în timp ce popoarele lumii, cari până ieri au stat în luptă, duse una în contra celeilalte de o ură de moarte, azi se nizuiesc a restabili pacea, în aceeași vreme în Germania se începe desbinarea nu numai între fili aceluiș popor, ci și

între partidele proletare, cari mărturisesc același program politic. Starea actuală din Germania e de așa, că socialistul din München sau cel din Berlin se poate ntelege azi mai curând cu tovarășul din Paris sau Londra, decât cu cel de acasă. Bavarezii pretind moartea politică a lui Erzberger, Solf, David și Scheidemann.

Steagul Roșu, foaia socialistilor revoluționari scrie despre conducătorii socialiști Ebert și Scheidemann, cari dintru începutul activității lor publice au fost membrii ai partidului socialdemocrat, că au zădărnicit rezultatele revoluțiunii, și au comis față cu națiunea o tradare cu mult mai mare decât toți membrii dinastiei laolaltă.

În preajma zilei mari dela Alba-Iulia azi ni-a sosit pozitivă veste despre purtarea *trațiilor* Sârbi în Banatul sudic. La Vârșet și jur atât poporul, cât și fruntașii au fost ținuti cu vorba până Vineri seara, și atunci iese treaba la iveală, că legitimație de călătorie la Alba-Iulia nu se dă. Abia le-a succedat să plece d'or: Traian Oprea protopop Vârșet și dr. Imbroane, dr. Spariosu și A. Corcea preot.

La Oravița și pe valea Cărașului trenurile stau sub controlul Sârbilor și 3 zile numai femei pot călători, iar bărbații nu. Poporul dela sate e foarte îngrijorat ba pe unele locuri chiar iritat.

Duminică în 24 n. au decurs adunările populare în cercul Moravița, unde în comuna Voivodintei confratele nostru R. S. Molin a fost deținut de către soldați sârbi, iar după eliberare dsa plecând la Oravița, acolo încă a fost deja în gară deținut de oficerul sârb și numai după amănunțită ascultare și legitimare a scăpat.

× **Contribuție națională.** Bravi Români din fruntașa comună B.-Comloș prin colectă au adunat suma de *13 mii 206 coroane* pentru Comitetul Național Român din Arad. Acești vrednici Români, cari întotdeauna au fost între cei dintâi când au cerut interesele noastre românești, s'au arătat și astădată la cîntrea chemării lor. Numele donatorilor nu le putem publica din lipsă de spațiu, dar fapta aceasta măreașă este vrednică de toată laudă. Cinste se cuvine bravilor B.-Comloșeni.

Dr. Ștefan Tamășdan praxa dentistică și-a început-o, Arad Józsefföherceg-u. 18. etajul II.

Un Dian frumos și bun, de vânzare. Adres la administrație.

Caut aspirant (aspirantă) cu maturitate gimnazială. Condițiile verbal. D. Banchiu farmacist. Săliște (Szelistye).

NOTAR PENZIONAT GR.-OR. ROM. deplin sănătos și treaz, caută ocupațiune de cancelarie. Adresa la Administrație.

SERVICIUL NOSTRU TELEGRAFIC.

Alba-Iulia, 30 Nov. 10 ore a. m.

Trenurile sosesc din toate părțile în falfătrile tricolorului. În cursul drumului la gări gardele naționale și cei rămași acasă fac ovatii sgomotoare. La intrarea în gara Alba-Iulia un pluton de legionari Români așteaptă în ținută militară dând glasul în sunete de frâmbite. Până azi dîmineata nu sosit din părțile mărginașe peste 10,000 Români. Azi și mâne sosese însă grosul, cu comitatul Alba-inferioară, care va fi reprezentat grandios. Constituanta va avea vre-o 700 oameni. Ieri au sosit episcopii I. I. Papp episcopul Aradului, dr. Miron Cristea episcopul Caransebeșului, președintele și intelectuali din Arad, ținuturile aradane, Bihorene și de pe valea Crișului Alb, asemenea din Sighetul Marmăției, ținutului Someșului, Oltului și din Sibiiu. Bănătenii în special au venit foarte mulți, deși au fost împiedecați de autoritățile sârbești. Azi sosesc din toate părțile trenuri speciale. Și-au anunțat sosirea consiliile Basarabian și Bucovinean cu 17 reprezentanți. Însuflețirea e foarte mare.

Redactor responsabil: Dr. Sever Miclea.
Editor responsabil: Aurel Rusu.

Stindarde naționale

în mărime de 150 200 250 300 cm.
cu prețul de 140 260 320 380 cor.
confectionează

LIBRĂRIA DIECEZANĂ din ARAD.
Str. Deák Ferenc Nr. 35.

Prețul unui exemplar 30 fileri.